

برنامه جامع مدیریت سیل در استان گلستان

سید محسن حسینی (برساووش)، کارشناس مسائل آب

عوامل اصلی وقوع سیلاب، دو پدیده به نام‌های «شدت» و «مدت» بارش است.

زمانی که «شدت بارش» باران بیش از حد معمول باشد و یا بارش باران بیش از حد معمول «تداوم» یابد و یا هر دو پدیده توأمان اتفاق بیفتد، امکان وقوع سیل، بسیار بالا است.

در استان گلستان سیل‌ها معمولاً به دو بخش بهار و تابستانه تقسیم می‌شوند.

در بارش‌های بهاره «شدت» بارش معمولاً کم ولی «مدت» زمان بارش طولانی است که گاهی با ذوب برف هم همراه می‌شود و بارش‌های تابستانه علیرغم «مدت» کم، ولی به دلیل «شدت» زیاد، خسارات بیشتری به بار می‌آورند.

کاهش پوشش گیاهی و تغییر نامناسب کاربری اراضی در بالادست، سازه‌ها و پل‌های احداثی روی رودخانه‌ها به ویژه اگر غیراصولی ساخته شده باشند و هرگونه تجاوز به بستر رودخانه‌ها، ساختار زمین‌شناسی، نوع خاک، جهت شیب، میزان شیب و طول شیب هر حوضه آبریز، فقدان سیستم پایش و هشدار و حمل درخت و رسوبات توسط سیل از عوامل تشدیدکننده سیلاب به شمار می‌روند.

در سال‌های اخیر به دلایل اقلیمی وقوع سیل در جهان افزایش یافته و گلستان هم از این قاعده مستثنا نیست.

بزرگ‌ترین سیل استان گلستان در سال ۱۳۸۰ با دبی غیرقابل تصور بیش از ۳ هزار متر مکعب در ثانیه در حوضه آبریز گرگانرود رخ داد و تلفات انسانی و خسارات عمده‌ای به استان وارد کرد.

تهیه «برنامه جامع مدیریت سیل در استان گلستان» پس از وقوع سیل سال ۱۳۸۰ و سیل‌های متعاقب آن در سال‌های بعدی در دستور کار کارگروه سیل استان قرار گرفت و با استفاده از پیشینه مطالعات و اجرا و همفکری گروه‌های مختلف کارشناسی، در سال ۱۳۸۵ به تصویب کارگروه تخصصی سیل استان و سپس شورای مدیریت بحران استان رسید.

در این «برنامه جامع» وظایف همه دستگاه‌های اجرایی مرتبط با سیل در نظر گرفته شده و این برنامه با ۵ مؤلفه تدوین گردیده است که از آن جمله می‌توان به مدیریت حوضه‌های آبریز، کنترل فیزیکی سیلاب، آمادگی در مقابل سیلاب، مدیریت سیلابدشت و نهایتاً مدیریت بحران و مقابله با سیل اشاره کرد.

۱ - مطالعه و اجرای طرح‌های آبخیزداری عمده‌ترین زیرمجموعه‌های مؤلفه "مدیریت حوضه‌های آبریز (آبخیز)" است.

۲- مولفه " کنترل فیزیکی سیل " :

۲- ۱ - مطالعه و اجرای طرح‌های "مهندسی رودخانه" شامل هشت پروژه : نقشه‌برداری، تعیین حد بستر و حریم، علامت‌گذاری حد نهایی بستر، اطلاع‌رسانی و آموزش عمومی، اخذ سند رودخانه‌ها، گشت‌های حفاظتی از رودخانه‌ها، لایروبی و اصلاح مسیر رودخانه‌ها، دیواره سازی و تثبیت بستر رودخانه‌ها از زیرمجموعه‌های مؤلفه کنترل فیزیکی سیل است.

۲- ۲ - در سیل سال ۱۳۸۰ در استان اگر سد گلستان به بهره برداری نرسیده بود، قطعاً شهرهای گنبدکاووس، آق قلا، انبار الوم و سیمین شهر و حدود ۷۰ روستای مسیر رودخانه گرگانرود و همچنین بخش زیادی از حوضه آبریز اترک با فاجعه رو به رو می‌شد؛ لذا با ساخت سدهای مخزنی و تأخیری در استان می‌توان به کنترل سیلاب کمک شایانی کرد لذا "سدسازی" از زیرمجموعه های مهم مولفه کنترل فیزیکی سیل است.

۳- در مولفه "آمادگی در برابر سیلاب" می‌توان به سیستم های هشدار سیل، انجام مانورهای مرتبط با تخلیه و جابجایی مردم در زمان سیل، تعیین نقاط امن و آموزش همگانی اشاره کرد.

۴- در مولفه "مدیریت سیلابدشت" هم، مواردی مانند بیمه سیل و مدیریت ریسک در کاربری اراضی مورد بررسی و برنامه ریزی قرار می‌گیرد.

۵- "مدیریت بحران و مقابله با سیل" هم از مجموعه اقداماتی است که در زمان بحران باید مورد عمل دستگاه های مرتبط و مردم قرار گیرد.

این برنامه با جزئیاتی هم چون اعتبار مورد نیاز و زمان بندی اجرا، در سال ۱۳۸۵ به تصویب رسید و مبنای اقدامات قرار گرفت.

مجموعه این پنج مولفه در کارگروه سیل، مخاطرات دریایی، برق، آب و فاضلاب استان که از کارگروه های تخصصی مدیریت بحران است با مسئولیت شرکت آب منطقه ای استان و با عضویت قریب به ۳۰ دستگاه مسئول و ذی‌مدخل رصد، برنامه ریزی و پیگیری می‌شود.

با گذشت حدود ۱۷ سال از سیل بزرگ استان و رخ دادن سیل های بزرگ و کوچک دیگر در استان و علیرغم اجرایی شدن برخی از موارد این برنامه جامع توسط دستگاه های اجرایی عضو کارگروه سیل، به نظر می‌رسد بهتر است ضمن توجه بیشتر به این برنامه توسط مدیران اصلی استان و مدیران بخشی کشور و استان و تأمین مناسب تر اعتبارات، هر گونه اعتبار مرتبط با موضوع سیل، در قالب برنامه جامع مدیریت جامع سیل و با نظارت کارگروه تخصصی مربوطه هزینه شود.

انعکاس در :

سایت ایسنا ، ۲۱ آبان ۱۳۹۷

سایت مهر ، ۲۱ آبان ۱۳۹۷

سایت همسونیوز ، ۲۱ آبان ۱۳۹۷

سایت صحرائیوز ، ۲۱ آبان ۱۳۹۷

روزنامه وارث ، ۲۱ آبان ۱۳۹۷

سایت برقاب ، ۲۱ آبان ۱۳۹۷

سایت خبرفارسی ، ۲۱ آبان ۱۳۹۷

روزنامه همشهری ، ۲۶ آبان ۱۳۹۷